એચ એમ ગવર્મેન્ટ

રેગ્યુલેટરી રીફોર્મ (ફાયર સેફટી) ઓર્ડર - ૨૦૦૫

તમારી મિલકત (ઇમારત) ને આગથી સલામત બનાવવા માટેની સંક્ષિપ્ત માર્ગ દર્શિકા

ચીફ ફાયર ઓફિસર્સ
એસોસિએશન

તમારી મિલકતને આગથી સલામત
બનાવવા માટેની સંક્ષિપ્ત માર્ગદર્શિકા

તમારી મિલકતને આગથી સલામત
બનાવવા માટેની સંક્ષિપ્ત માર્ગદર્શિકા

પ્રસ્તાવના

આ પુસ્તિકામાં સલામતી માટે જવાબદાર નાના અને મધ્યમ કક્ષાના ધંધાવાળાઓ માટે સાદી અને વ્યવહારૂ શીખામણો છે.

તે રેગ્યુલેટરી રીફોર્મ (ફાયર સેફટી)-૨૦૦૫ ના ઓર્ડર નું કઈ રીતે તમે પાલન કરી શકો એ માટેનું માર્ગદર્શન પૂરૂ પાડે છે.

તે વિગતવાર માર્ગદર્શિકા નથી અને તે આપણી વિસ્તૃત માહિતી આપતી માર્ગદર્શિકાઓનું સ્થાન લઇ શકે એમ નથી.

જો તમને હજી વધારે માગદિર્શનની આવશ્યકતા છે એમ લાગે તો આ નાનકડી પુસ્તિકાના અંત ભાગમાં જુદી જુદી માર્ગદર્શિકાઓ અને તમારા માટે ઉપયોગી હોય એવી વાંચન સામગ્રીનું લીસ્ટ તમે જોઇ શકો છે.

કાનૂન સંશોધન (ફાયરસેફટી) ઓર્ડર-૨૦૦૫ શું છે.?

ત્યારે જ સરકાર કાનુન વ્યવસ્થાને વ્યવસ્થિત કરવા કટીબધ્ધ છે. તેથી જ રેગ્યુલેટરી રિફોર્મ એક્ટ (કાયદા કાનુન સંશોધન કાનુન) - ૨૦૦૫ હેઠળ આ ઓર્ડર બનાવવામાં આવ્યો હતો. તે મોટા ભાગના ફાયર સેફ્ટી નિયમોના સ્થાને એક જ સાદા કાયદાને પ્રસ્તાપિત કરે છે. તેનો અર્થ એ છે કે મિલકત (ઇમારત) માં કોઇ સ્તરે પણ કબજો ધરાવતી વ્યક્તિએ આગથી ઉત્પન્ન થતા જોખમો ઘટાડવાના સમજદારી પૂર્વકના પગલાં લેવા જોઇએ. અને જો આગ લાગે તો લોકો તેમાંથી સલામતી સાથે નિકળી શકીએ તેવી વ્યવસ્થા કરવી જોઇએ.

આ પુસ્તિકા શું કરી શકે ?

મોટા ભાગના કિસ્સાઓમાં કોઈપણ નિષ્ણાંત કે સામાન્ય જ્ઞાન કે તાલીમ વિના આગથી બચવા માટે સૌથી સલામત માર્ગ શોધી કાઢવા માટે આ માર્ગદર્શિકા તમને મુદ્દાસર માહિતી પૂરી પાડે છે. આગથી રક્ષણ પ્રાપ્ત કરવું એ આમ તો સામાન્ય બુધ્ધિની બાબત છે પરંતુ એ માટે તમારે આવશ્યક ઉપાયો અંગે પૂરતો સમય ફાળવવો પડશે. વ્યવસ્થાશ્રમ, દવાખાના કે વિશાળ સિનેમાગૃહો જેવા સ્થળોએ કે જ્યાં ઘણાં બધા માણસો માટે જોખમ ઉત્પન્ન થાય એમ હોય તથા ગૂંચવણ ભરેલા સ્થળોએ તમને વધુ નિષ્ણાંત વ્યક્તિની જરૂર પડી શકે છે.

ઓર્ડર કઈ જગયાએ લાગુ પડે છે ?

ઓર્ડર સામાન્ય રીતે બધાજ સ્થળોએ લાગુ પડે છે અને તે દરેક પ્રકારની ઈમારત, બાંધકામ તથા ખુલ્લી જગ્યાઓ માટે છે, ઉદાહરણ તરીકે

- ★ ઓફિસો અને દુકાનો
- ★ વ્યવસ્થા જાળવતા વ્યવસ્થાશ્રમો તથા દવાખાના ઓ ધરાવતા સ્થળો
- ★ કોમ્યુનિટી હોલ્સ, ઈબાદતગાહો તથા અન્ય કોમ્યુનિટી સ્થાનો
- ★ જ્યાં ઘણાં બધા માણસો રહેતા હોય એવા ભાગીદારીવાળા વિસ્તારો (ગૃહ કાનૂન પણ લાગુ પડી શકે)
- ★ દારૂના પીઠા, કલબો તથા ઉપાહારગૃહો (ચ્હા-નાસ્તાની હોટલો)
- ★ શાળાઓ અને રમતગમના સ્થળો
- ★ તંબુઓ અને વિશાળ શામિયાનાઓ
- ★ હોટલો અને હોસ્ટેલો
- ★ કારખાનાઓ અને વખારો

લોકોના ખાનગી મકાનો જેમાં બ્લૉક કે ઘરમાંના વ્યકિતગત ફ્લેટ્સનો સમાવેશ થાય છે ત્યાં આ હુકમ લાગુ પડતો નથી.

હુકમમાં મુખ્ય કાનૂન ક્યા છે ?

* કોઈ પણ શક્ય ભયકે જોખમની ચકાસણી કરી આગના ખતરાની આંકણી કરવી
* આગલાગે તેવા સંજોગોમાં વિશેષતઃ કોને જોખમ છે જેની વિચારણા કરવી
* શક્ય હોય ત્યાં સુધી આગથી મુક્તિ મેળવવી કે આગના જોખમને ઘટાડવો અને જે શક્ય જોખમ હજી અસ્તિત્વમાં હોય તો તેને દૂર કરવા માટે સામાન્ય સાવચેતીના ઉપાયો અંગે માહિતી પૂરી પાડેછે.

* તરત સળગી ઊઠે તેવા તથા ધડાકો કરે તેવા પદાર્થો નો ઉપયોગ થયોહોય ત્યાં અથવા એવા પદાર્થો નો સંગ્રહ કર્યો હોય એવી જગ્યાએ આગથી રક્ષણ માટેના અન્ય ઉપાયો કરવા.
* કોઈ પણ પ્રકારની કટોકટીને પહોંચી વળવા આયોજન કરવું અને મોટા ભાગના કિસ્સાઓમાં તમારી જાણકારીનો એહેવાલ તૈયાર કરવો
* જો જરૂર જણાય તો તમારી જાણકારીની ફેર ચકાસની કરવી

ઓર્ડર (હુકમ) ના અમલ માટે કોણ જવાબદાર છે ?

ઓર્ડર હેઠળ જે કોઈ મિલકત નો કબજો ધરાવે છે તે અથવા જે કોઈ પાસે ચોક્કસ વિસ્તારો નો કે સિસ્ટમ્સ (પદ્ધતિયો) નો આંશીક કબજો હોય તે ''જવાબદાર વ્યક્તિ'' હોઈ શકે. જેમકે તે :

* જેની મિલકતમાં કામ કરતા હોય તેવા નોકરીયાતોનો માલીક
* ભાગીદારી વાળી મિલક્તનો વહીવટદાર કે માલિક અથવા આગની ચેતવણી આપતી સિસ્ટમ્સ કે આગ બુઝાવવા માટે છટકાવ કરતા સાધનોમાં ભાગીદાર હોય તે
* સ્વૌચ્છક નોકરી (કામગિરી) કરતા હોય તેવા લોકો કે સ્વયંસેવી સંસ્થાઓ પાસે જો કોઈ પ્રકારનો કબજો હોય તો તેવા કબજેદાર અથવા
* મિલક્તના કોઈ પણ ભાગ પર કબજો હોય તેવી કોઈ પણ વ્યક્તિ હોઈ શકે

જો કે ઘણી મિલકતોમાં જવાબદાર વ્યક્તિ નિશ્ચીત (ચોક્કસ) હોય છે પણ ક્યારેક ઘણી વ્યક્તિઓ પણ કંઈક ખરો જવાબદાર રહે છે.

મારે કઈ રીતે ઓર્ડરનું પાલન કરવું જોઈએ ?

જો તમે જવાબદાર વ્યક્તિ હોય તો તમારે આગના જોખમની આંકણી કરવી જોઈએ જો કે તમે આ કામ અન્ય સક્ષમ વ્યક્તિને પણ સોંપી શકો તેમ છતાં આ હુકમનું પાલન કરવા માટે કાનૂની રીતે હજી પણ તમે જ જવાબદાર ગણી શકાશો.

જવાબદાર વ્યક્તિ પોતે કે અન્ય જવાબદાર વ્યક્તિએ મિલકતની અંદરની કે મિલકતની પાસેની દરેક વ્યક્તિ જો ત્યાં આગ લાગે તો સહી સલામતિ સાથે છુટકારો પામી શકે એ પ્રકારના ઉપાયો સુનિશ્ચિત કરવા જોઈએ. આ પહેલાના કાનૂનથી અલગ છે કે જેમાં તમારી મિલકત પદની દરેક વ્યક્તિ કે જેઓ નોકરિયાત, મુલાકાતી કે જનતાના સભ્યો ઉદાહરણ તરીકે ઓપન એર જેવી આનંદ આવતી જગ્યાએ હોય તો તે દરેક વિષે વિચાર કરવો જોઈએ તમારે અપંગ વ્યક્તિઓ અને જેમને ખાસ મદદની જરૂર હોય એવા લોકો પ્રત્યે ખાસ ધ્યાન આપવું જોઈએ.

ઓર્ડર પ્રમાણે તમારે તમારી મિલકતમાં આગના જોખમ સામે રક્ષણ મેળવવાની વ્યવસ્થા જરૂર કરવી જોઈએ અગ્નીશામક ખાતુ આગથી સલામતિના પ્રમાણપત્ર આપતું નથી અને પહેલા આપવામાં આવેલા આવા પ્રમાણપત્રોનું કોઈ કાનૂની મહત્વ નથી.

તમારે આગના જોખમની આંકની કરવી જ જોઈએ પણ તમારી પાસે કોઈ ફાયર સર્ટિફિકેટસ હોય તો તે એક સાફી શરૂઆત ગણી શકાય.

જો તમારી મિલકત આયોજનબદ્ધ હોય અને આધુનિક બિલ્ડીંગ કાયદા કાનૂન પ્રમાણે બાંધવામાં આવી હોય (અને તે નિયમો પ્રમાણે વાપરવામાં આવતી હોય) તો તમારી મિલકતને આગથી રક્ષણ આપવા અંગેની સાવચેતી સ્વીકારપાત્ર બનવી જોઈએ તમારે તેમ છતાં આગના જોખમોની આંકણી (માપન) કરવી જોઈએ અને તમે આગના જોખમ સામે બધાજ પ્રકારની કાળજી રાખો છો અને સાવચેતી રાખો છો એ તમારે સુનિશ્ચિત કરવું જોઈએ.

તમારી મિલકતને આગથી સલામત બનાવવા માટેની સંક્ષિપ્ત માર્ગદર્શિકા

આગના જોખમ સામે સલામતિ નો અંદાજ આંકણી (માપન)

૧ આગના જોખમોની ઓળખ :

- આગ લાગવાના સ્ત્રોત
- બળતણના સ્ત્રોત અને
- ઓક્ષિજનના સ્ત્રોત

૨ આગથી જોખમમાં પડનાર લોકોની ઓળખ

- મિલકતની અંદરના અને બહારના લોકો
- એ લોકો જે ખરેખરા જોખમમાં છે

૩ મૂલ્યાંકન કરવું જોખમ દૂર કરવું કે ઘટાડવું અને જોખમ સામે રક્ષણ મેળવવું.

- આગની શરૂઆત થાય એવા જોખમોનું મૂલ્યોકન કરો
- આગથી લોકોને થનાર નુકસાન નું મૂલ્યાકન કરો.
- આગના જોખમો દુર કરવા કે ઘટાડવા
- આગથી લોકોને થનાર નુકસાનને દુર કરો કે ઓછો કરો
- આગ સામેના સાવચેતીના પગલાં દ્વારા લોકોનું રક્ષણ કરો

૪ અહેવાલ, આયોજન, માહિતી, સુચના અને તાલીમ

- તમે જે મહત્વની શોધ અને ઉપાયો કર્યા છે તેની નોંધ
- બીજા જવાબદાર લોકો સાથે ચર્ચા અને કાર્ય કરવું
- તાકીદની યોજના તૈયાર કરવી
- સંબંધિત લોકોને જાણ કરવી
- તાલીમ પૂરી પાડવી

૫ સમીક્ષા

- તમારા આગના જોખમની આંકણી નું નિયમિત સમીક્ષા કરો
- જરૂરી હોય ત્યારે ફેરફાર કરો

તમારા આગના જોખમોની ચાંકણીની નિયમિત સમીક્ષા કરવાનું યાદ રાખો.

મુદ્દો -૧ તમારી મિલકતના જોખમોને ઓળખો તમારે જે ઓળખવાની જરૂર છે તે

- આગ લાગવાના સ્ત્રોતો જેવા કે ખુલ્લી જ્વાળાઓ હીટર્સ કે કેટલીક ધંધાકીય પ્રક્રિયાઓ.
- બળતણના સ્ત્રોત જેવાં કે કચરાનો ઢગલો પ્રદર્શનમાં મુકેલી ચીજ વસ્તુઓ અને ટેક્ષટાઇલ્સ (કપડાંની વસ્તુઓ) કે વધારાની સંગ્રહ કરવામાં આવેલી વસ્તુઓ અને
- ઓક્સીજનના સ્ત્રોતો જેવા કે એરકન્ડીશન કે ઔષધકીય કે ધંધાદારી ઓક્સીજન પુરવઠો

મુદ્દો-૨ જેમને જોખમ છે એવા લોકોને ઓળખો ખાસ કરીને જે લોકો આમે જોખમ છે તેમને ઓળખવાની તમને જરૂર પડશે જેવા કે

- આગનો ભય હોય તેવી જગ્યા પાસે કામ કરતા લોકો
- જે લોકો છૂટીછૂટી રીતે કામ કરે છે કે અલગ અલગ સ્થળોએ કામ કરે છે તે લોકો (છપરાઓની નીચે કે સ્ટોર રૂમમાં કામ કરનાર લોકો)
- બાળકો કે બાળકો વાળા માતા-પિતા ઓ
- વૃધ્ધ કે નાના બાળકો અને અપંગ લોકો

મુદ્દો-૩ જોખમોનું મૂલ્યાંકન કરવું, દૂર કરવું, ઘટાડવું અને જોખમો સામે રક્ષણ કરવું

- તમારી મિલકતમાં આગના જોખમના સ્તરનું પૂલ્યાંકન કરો શક્ય હોય તો જોખમોને દૂર કરો કે ઘટાડો અને તમે ઓળખેલા જોખમોને ઓછા કરો દા.ત. તમારે
- અત્યંત જવલનશીલ પદાર્થોની જગ્યાએ ઓછા જવલનશીલ પદાર્થો મુકવા જોઈએ.
- જવલનશીલ પદાર્થોને આગ લગાડે તેવા પદાર્થોથી અલગ પાડયા છે એની ખાતરી કરવી જોઈએ અમે ધૂમ્રપાનની સલામત નિતી અપનાવવી જોઈએ

જો તમે શક્ય હોય ત્યાં સુધી જોખમોને ઓછા કર્યા હોય તો હવે જે જોખમ બાકી રહ્યું હોય તેનો અંદાજ મેળવો અને આગ સામે સલામતિ માટે નું નોંધનીય સ્તર પૂરું પાડવા માટે અન્ય ઉપાયોની આવશ્યકતા છે કે કેમ તે નક્કી કરો.

તમારો નકશો મુદ્દા - ૧ માં બતાવ્યા પ્રમાણે ભય (ખતરો) અને મુદ્દા નં.૨ માં બતાવ્યા પ્રમાણે નોંધ પાત્ર જોખમ હોય તેવા લોકો નો નિર્દેશ કરતો હોવા જોઈએ . સહેલાઇ થી આગ પકડી શકે એવી વસ્તુઓ અને ચિનગારીના (આગ ઉત્પન્ન કરે તેવા) સ્ત્રોતો કઇ જગ્યાએ નજીક મુકેલા છે એનો પણ નિર્દેશ કરતો હોવો જોઇએ તળે સળગી ઉઠે એવા પદાર્થોને સાદા વર્તુળ (O) અને ચોકડી (X) પધ્ધતિ થી અને ચિનગારી ઉત્પન્ન કરી શકે એવા સ્ત્રોતોને ચોકડી (X) દ્વારા દર્શાવી શકો.

મુદ્દા નં.૩ : તમે જે ઉપાયો કરો છો તે સામાન્ય સમજ પ્રમાણેનું ખર્ચાળ સાબિત થાય એવી હોય તો તમે જ્યાં સુધી સંપૂર્ણ ઉપાયો અમલમાં ન મુકી શકો ત્યાં સુધી અન્ય કામ ચલાઉ ઉપાયો કરી શકો.

આ ત્યારેજ સ્વિકાર્ય છે. જ્યારે લોકો સામે ગંભીર ભય ઉપસ્થિત ન થતો હોય તાત્કાલિક આયોજન (Emergency Plan) અને તાલીમ, સુચના કે જરૂરીયાતોની નોંધ **મુદ્દા નં.૪** પ્રમાણે હોવો જોઇએ

મુદ્દા નં.૫ : હેઠળ તમારે નિયમિત સમીક્ષાની પધ્ધતિ વિષે નિર્ણય કરવો જોઇએ

આગના જોખમના અંદાજ બાદ

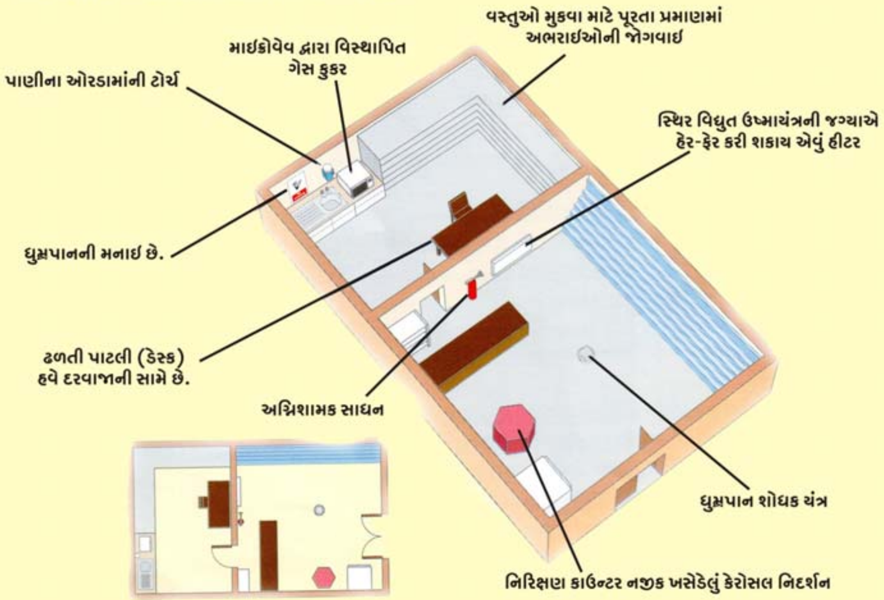

આ પુસ્તિકા શું કરી શકે ?

મોટા ભાગના કિસ્સાઓમાં કોઈપણ નિષ્ણાંત કે સામાન્ય જ્ઞાન કે તાલીમ વિના આગથી બચવા માટે સૌથી સલામત માર્ગ શોધી કાઢવા માટે આ માર્ગદર્શિકા તમને મુદ્દાસર માહિતી પૂરી પાડે છે. આગથી રક્ષણ પ્રાપ્ત કરવું એ આમ તો સામાન્ય બુદ્ધિની બાબત છે પરંતુ એ માટે તમારે આવશ્યક ઉપાયો અંગે પૂરતો સમય ફાળવવો પડશે. વ્યવસ્થાશ્રમ, દવાખાના કે વિશાળ સિનેમાગૃહો જેવા સ્થળોએ કે જ્યાં ઘણાં બધા માણસો માટે જોખમ ઉત્પન્ન થાય એમ હોય તથા ગૂંચવણ ભરેલા સ્થળોએ તમને વધુ નિષ્ણાંત વ્યક્તિની જરૂર પડી શકે છે.

ઓર્ડર કઇ જગયાએ લાગુ પડે છે ?

ઓર્ડર સામાન્ય રીતે બધાજ સ્થળોએ લાગુ પડે છે અને તે દરેક પ્રકારની ઈમારત, બાંધકામ તથા ખુલ્લી જગ્યાઓ માટે છે, ઉદાહરણ તરીકે

★ ઓફિસો અને દુકાનો
★ વ્યવસ્થા જાળવતા વ્યવસ્થાશ્રમો તથા દવાખાના ઓ ધરાવતા સ્થળો
★ કોમ્યુનિટી હોલ્સ, ઈબાદતગાહો તથા અન્ય કોમ્યુનિટી સ્થાનો
★ જ્યાં ઘણાં બધા માણસો રહેતા હોય એવા ભાગીદારીવાળા વિસ્તારો (ગૃહ કાનૂન પણ લાગુ પડી શકે)
★ દારૂના પીઠા, કલબો તથા ઉપાહારગૃહો (ચ્હા-નાસ્તાની હોટલો)
★ શાળાઓ અને રમતગમના સ્થળો
★ તંબુઓ અને વિશાળ શામિયાનાઓ
★ હોટલો અને હોસ્ટેલો
★ કારખાનાઓ અને વખારો

લોકોના ખાનગી મકાનો જેમાં બ્લૉક કે ઘરમાંના વ્યકિતગત ફ્લેટ્સનો સમાવેશ થાય છે ત્યાં આ હુકમ લાગુ પડતો નથી.

તમારી મિલકતને આગથી સલામત બનાવવા માટેની સંક્ષિપ્ત માર્ગદર્શિકા

ઈમારત (મિલકત) માંથી બહાર નીકળવાના સલામત માર્ગો.

- ઈમારતના દરેક ભાગમાંથી બહાર નીકળવાના એક કરતાં વધુ રસ્તાઓ હોય તો એ આદર્શ સ્થિતિ છે જો કે તે હમેશાં શક્ય નથી.
- જો એક જ માર્ગ હોય તો તેને આગથી રક્ષણ આપવું કે ત્યાં ઓટોમેટિક આગ શોધક યંત્ર મૂકવો જરૂરી છે.
- ઈમારત માથી હાર નીકળવવાનો માર્ગ શક્ય એટલો ટૂંકો હોવો જોઈએ આ અંતર ઓરડાના સૌથી અંતભાગથી ઓરડાની રક્ષિત દાદર ના દરવાજા સુધીનો અંતભાગથી ઓરડાની રક્ષીત દાદરના દરવાજા સુધીનો માપવો જોઈએ અથવા ત્યાં રક્ષીત દાદર ન હોયતો ઈમારતમાથી બહાર નિકળવાના છેવટના ભાગ સુધી માપવુ જોઈએ .
- જો બહાર નીકળવાનો એક જ માર્ગ હોય તો દોડીને બહાર નીકળવાના એક કરતા વધુ માર્ગો હોય તો ઈમારતમાંથી બહાર નીકળી જવાનું અંતર સામાન્ય રીતે ૧૮ મીટરથી (જ્યાં આગ લાગવાનું જોખમ વધુ હોય ત્યાં ૨૫ મીટર અને જ્યાં આ શક્યતા ખુબ ઓછી હોય ત્યાં ૬૦ મીટર) વધુ ન હોવું જોઈઅ.
- પરસાળ અને આગમાંથી બહાર નીકળવાના માર્ગો નજીકના વિસ્તારોને અવરોધ નિવાના અને આગ જલ્દી થી પકડી લે એવા જવલનથીલ પદાર્થોથી મુક્ત રાખવા.
  બહાર નીકળી જવાનો માર્ગ અંતિમ નિર્ગમન માર્ગ દ્વારા સલામત જગ્યાએ પહોંચતુ એવો હોવો જોઈએ.
- જો નિસરણી રક્ષિત ન હોય તો બહાર નીકળવાનું અંતર ઉપર સૂચવ્યા પ્રમાણેનું હોવું જોઈએ અને અંતિમ નિર્ગમન માર્ગ સહેલાઇથી દેખાય એ પ્રકારનું અને નિસરણી પરથી પોહોંચાડતો હોય એવો હોવો જોઈએ.
- આગથી વધુ જોખમ હોય તેવા આરકાઓને સામાન્ય રીતે આગથી રક્ષિત નિસરણી તરફ સીધા ખોલવા જોઈએ નહિ.
- જો તમારી આગના જોખમની આંકણી એવું દર્શાવતી હોય કે કોઇક માળ પરના લોકોને આગની જાણ થઈ શકે એમનથી તો તમારે સલામતિ મેળવવાના અન્ય ઉપાયો કરવા જોઈએ દા.ત. ઓટોમેટિક અગ શોધક યંત્ર અને ચેતાવણી આવતી સિસ્ટમ તમારે ઉપરની સુચનાઓનું સાવચેતી પૂર્વક પાલન કરવું જોઈએ તમારે ઈમારતના દરેક ભાગનું નિરીક્ષણ કરવું જોઈએ અને નક્કી જોઈએ કે લોકો આગની ચેતાવણી મળતાં કેટલી ઝડપથી પ્રતિક્રિયા કરશે. જો તમે તમારી ઈમારતની દેખરેખ રાખવાની કે વ્યવસ્થાની બાળત શંકામાં હોય તો સરકાર દ્વારા ત્રકાથિત વિગતવાહ માર્ગદર્શિકા વાંચવી જોઈએ કે પછી નિષ્ણાંતોની સલાહ મેળવવી જોઈએ કેટલીક ફેકટરીઝ અને વખારોમાં બહાર ભાગી છૂટવાના માર્ગનું અંતર વધુ હોય શકે યોગ્ય અગ્નિ નિર્ગમન દ્વારા તમે અગ્નિ નિર્ગમન દ્વાર (આગમાંથી બહાર નીકળવાના રસ્તા) નો ઉપયોગ કરવા સક્ષમ હોવો જોઈએ અને ભાગી છૂટવાના માર્ગો પટના કોઇ પણ દરવાજા ચાવી વિનાના અને ખાસ જાણકારી નિવા ઉપયોગ કરી શકાય એવા હોવા જોઈએ.

- જનતા દ્વારા કે મોટી સંખ્યામાં લોકો દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતી ઈમારતોમાં પુશ-બાર્સ કે પુશ-પડેસ ની તમને જરૂર પડી સકે છે (ધક્કો લગાવતાં ખૂલી જાય એવા કે બટન દબાવતાં ખૂલી જાય એવા દરવાજાઓ)

ધ્યાનમાં રાખવા જેવી અન્ય બાબતો.

- તમને ઈમર્જન્સી (સમકટ સમયની) લઈટની જરૂર છે કે કેમ
- નાનામાં નાની ઈમારતથી લઈને બધ઼િજ ઈમારતોમાં આગથી સલામતિની યોગ્ય નિશાનીઓ હોવી જોઈએ
- તમાતા સ્ટાફ અને તમે જેને આગ લાગે તે સમયે મદદરૂપ સમજો એવી વ્યક્તિઓને તાલીમ આપતી
- તમે તમારી આગથી સલામતિ મેળવવાની સિસ્ટમ ની યોગ્ય જાળવણી કરો છે એની ચકાસણી કરવા ના તંત્રની ગોઠવણ કરવી કેટલાક અત્યંત નાની અને સાદી ઈમારતો આ ઉપાયોને સમતોચકારક રીતે લાગુ પાડી શકે છે તેમ છતાં પણ તમારે જોવું જોઈએ કે તમે બધાજ ઉપાયો અમલમાં મુકયા છે.

મુદ્દો-૪ અહેવાલ, આયોજન, સૂચના, માહિતી અને તાલીમ

આપશ્રી આ ઉપાયમાં તમારે નોંધ રાખવી આયોજન કરવું સુચના આપશ્રી માહિતી અને તાલીમ જોઈએ તમારે ભય અને ખરેખર રીતે જેમને જોખમ હો એવા મુદ્દા-૧ અને ઉપાય -૨ માં ઓળખવામાં આવેલા લોકો વિષે નોંધ રાખવી તમારે મુદ્દા-૨ માં જણાવ્યા પ્રમાણે તે વિષે તમે શું કર્યુ એની નોંધ પણ રાખવી જોઈએ એક સાદું સાયોજન આ સિધ્ધ કરવામાં તમને મદદરૂપ થશે. તમારી ઈમારતના બાંધકામ પ્રમાણે તમારે તાત્કાલિક અમલમાં મુકી શકાય (ઈમરજન્સી પ્લાન) એવું આયોજન કરવું જરૂરી છે.

તેમાં તમે તમારી ઈમારતમાં કે પાસેની ઈમારતમાં જો આગ લાગે તો તમે જે ઉપાયો લેવા જરૂરી છે તે ઉપાયોનો સમાવેશ કરવો જરૂરી છે તમારે તમારા સ્ટાફ અને પ્રસંગોપાત અન્યોને પણ જેવા કે હોટલમાં ઉતરેલા મહેમાનો કે સ્વયંસેવી વેઈટર્સ ને પણ સૂચનાઓ આપવી જરૂરી છે તમામ કામ કરનારાઓને પુરતા પ્રમાણમાં ઈમારતમાં આગનો જોખમની અને તેનો સામેના કરવાની તાલીમ મેળવ જોઈએ આગ ઓલવવા માટે કાર્યરત ખાસ અધિકારીઓને (ફાયર-માર્શલ્સ) તાલીમ દ્વારા વધુ શીખવાની જરૂર રહેશે.

મુદ્દો-૫ સમીક્ષા

તમારે તમારું આગના જોખમોનું માપન (અંદાજ-આંકણી) અદ્યતન છે એની ખારતી કરવી જોઈએ. જો તમને તમારા અંદાજમાં શંકા ઉત્પન્ન થાય કે હવે પછીના સંજોગોમાં એ કામ આપી શકે એમ નથી ખાસ કરીને જ્યારે આગ લાગતાં લાગતાં રહી ગઈ હોય અને જ્યારે પણ તમારી ઈમારતમાં જોખમનું સ્તર નોંધપાત્ર રીતે બદલાય ત્યારે પણ તમારે તમારા અંદાજ (માપન-આંકણી) ને ફરીથી તપાસી જવાની જરૂર રહે છે આમાં નીચેનાનો સામાવેશ થઈ શકે.

- જો તમે સહેલાઈથી આગ લાગી શકે એવી વધારાની વસ્તુઓનો સંગ્રહ કરો.
- રાત્રિ સમયની શરૂઆત થઈ હોય.
- તમારી મિલકત વાપરતા લોકોના પ્રકાર કે સંખ્યામાં ફેરફાર થયો હોય.

હુકમનું અમલીકરણ કરવું.

સ્થાનિક મિલકતો સિવાયની મિલકતોમાં (non-domestic) આગથી સલામતિ (fire-safety) ના કાયદા કાનૂનનો અમલ કરવવાની મુખ્ય જવાબદારી અગ્નિખાતાના અધિકારીઓની રહેશે તેઓ અત્યંત જોખમી હોય અવી ઈમારતોમાં નિરીક્ષણ કરશે અને તેમના સાધનોનો ઉપયોગ કરશે. ફાયર-સેફટી અંગેની ફરિયાદો વિષે અગ્નિશામક અધિકારીઓ તપાસ કરશે અને આગ લાગ્યા પછી એ આગ લાગવા માટેની અપૂરતી વ્યવસ્થા નિરીક્ષણ પણ કરશે.

જો તમે હુકમનું બરાબર રીતે પાલન નથી કરતા તો અગ્નિ શાખાના અધિકારીઓ વ્યવહારૂ શીખામણો આપશે અથવા જો ભય ગંભીર હશે તો ઔપચારીક નોટીસ પણ આપશે ખૂબજ ગંભીર કિસ્સાઓ સિવાય અગ્નિશાખાના અધિકારીઓ આગ સામે સલામતિનું સંતોષજનક સ્તર પ્રાપ્ત કરવા માટે તમારી સાથે કામ કરશે.

જો જિંદગી માટે અત્યંત ગંભીર જોખમ હોય તો અગ્નિશાળાના અધિકારી ઓ કેટલીક ચોક્કસ પ્રવૃત્તિઓ માટે નોટિસ ફટકારી શકે આ પ્રકારની સત્તામાં ગૃહવિભાગના અધિકારીઓ નો સમાવેશ થાય છે અને એ એવી મિલકતો માટે છે કે ઘણાં બધા માણસો રહેતા હોય છે .

દરેક પ્રકારના કેસમાં તમને બિન સત્તાવાર કે સત્તાવાર અપીલ કરવાનો અધિકાર છે.

વધુ અનુભવી અગ્નિશામક અધિકારીને કરવામાં આવેલી આપીલ સામાન્ય રીતે હુકમના અમલીકરણનો એક જુદોજ માર્ગ દર્શાવશે. જો આમોસફળતા ન મળે તો તમે સત્તાવાર રીતે ન્યાયાધીશને અપીલ કરી શકો તમે જો ટેકનીકલ બાળતો અંગે સંમત ન હોય તો અમલીકરણ કરવાના સત્તાધીશો સાથે મળીને સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ (secretory of state) ને સત્તાવાર નિર્ણય માટે પૂછી શકો.

જો તમે તમારી મિલકત બદલો તો

મોટા ભાગના કિસ્સઓમાં તમે તમારી ઈમારત બદલી શકો તેમ છતાં યાદ રાખો કે જે જોખમ સાથે છો તે માટે તમે જવાબદાર ગણાશો અને તમારે આયજનની પ્રક્રિયા (planing-process) અને બિલ્ડીંગ રેગ્યુલેશનસ (ઈમારતને લગતા કાયદા) ને અનુસરવું પડશે. તમારે તમારા આગ સામે ના જોખમ ના અંદાજ ને ફરીથી જોવો પડશે અને જોવુ પડશે કે તમે ઈમારતના જે ફેરફાર કરો છો. તે તમારી ઈમારતમાં આગના જોખમને કઈ રીતે અસર કરશે. તમારા જોખમ સામેની વ્યવસ્થાનો અંદાજ પર્યાપ્ત છે કે નહિ અને તમારે વધારાના ઉપાયોની જરૂર છે કે નહિ.

કેટલીક ખુબ જ જોખમો વાળી ઈમારતો જેવી કે જંયા જાન હાની નુ પ્રમાણ સામાન્ય કરતા વધુ હોય અથવા ત્યાં ખાસ કરીને અત્યંત અટપટી (જટીલ) વ્યવસ્થા જરૂરી હોય તો અગ્નિશમન શાખાના અધિકારીઓ આંતરિક ફેરફાર ની નોટીસ સાધી શકશે. આ નોટિસ હેઠે તમે તમારી ઈમારત માં કોઈ પણ એવા પ્રકાર ના ફેરફાર ક્રવા ઈચ્છતા હોય જે તમારી મીલકતમાં આગ ના જોખમા માં નોધપાત્ર વધારો કરતા હહોય તો તમારે એ વિશે સત્તાધીશા ને અવશ્ય જણાવવુ પડશે.

આગ ના જોખમનો સાદો અંદાજ કઈ રીતે મેળવવો તેનુ ઉદાહરણ

આ દ્રષ્ટાંત આગના જોખમોના અંદાજ મેળવવા નો એક માત્ર ઉપાય નથી.

તમે જે કોઈ પધ્ધતિ નો ઉપયોગ કરો તે કાયદા અનુસાર હોવી જોઈએ.

આગના ભય સામેના અંદાજ પહેલાં

નિસરણી જેવી સંબીધિત વસ્તુઓનું બાંધકામ અને કેટલીક ખાસ જગ્યાઆ જેવી કે ઉત્પાદન, સંગ્રહ, કરવા નો આરડો કે શયનખંડ નો નિર્દેશ કરતો હોય તેવો તમારી ઈમારત નો એક અંદાજીત નકશો તૈયાર કરો.

તમારો નકશો મુદ્દા - ૧ માં બતાવ્યા પ્રમાણે ભય (ખતરો) અને મુદ્દા નં.૨ માં બતાવ્યા પ્રમાણે નોંધ પાત્ર જોખમ હોય તેવા લોકો નો નિર્દેશ કરતો હોવા જોઈએ . સહેલાઈ થી આગ પકડી શકે એવી વસ્તુઓ અને ચિનગારીના (આગ ઉત્પન્ન કરે તેવા) સ્ત્રોતો કઈ જગ્યાએ નજીક મુકેલા છે એનો પણ નિર્દેશ કરતો હોવો જોઈએ તળે સળગી ઉઠે એવા પદાર્થોને સાદા વર્તુળ (O) અને ચોકડી (X) પધ્ધતિ થી અને ચિનગારી ઉત્પન્ન કરી શકે એવા સ્ત્રોતોને ચોકડી (X) દ્વારા દર્શાવી શકો.

મુદ્દા નં.૩ : તમે જે ઉપાયો કરો છો તે સામાન્ય સમજ પ્રમાણેનું ખર્ચાળ સાબિત થાય એવી હોય તો તમે જ્યાં સુધી સંપૂર્ણ ઉપાયો અમલમાં ન મુકી શકો ત્યાં સુધી અન્ય કામ ચલાઉ ઉપાયો કરી શકો.

આ ત્યારેજ સ્વિકાર્ય છે. જ્યારે લોકો સામે ગંભીર ભય ઉપસ્થિત ન થતો હોય તાત્કાલિક આયોજન (Emergency Plan) અને તાલીમ, સુચના કે જરૂરીયાતોની નોંધ **મુદ્દા નં.૪** પ્રમાણે હોવો જોઈએ

મુદ્દા નં.૫ : હેઠળ તમારે નિયમિત સમીક્ષાની પધ્ધતિ વિષે નિર્ણય કરવો જોઈએ

આગના જોખમના અંદાજ બાદ

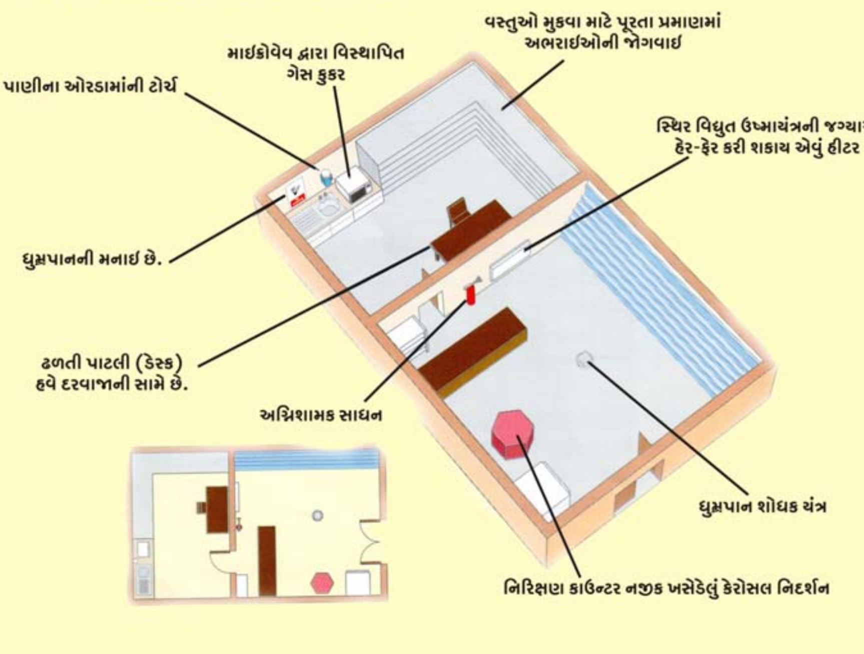

સલાહ અને માહિતી

જો તમે તમારા આગના જોખમ અંગેના અંદાજ (માપન-આંકણી) મેળવી લીધા હોય અને તમને ત્યારબાદ પણ વધુ વ્યવહારીક શીખામણ કે માહિતીની આવશ્યક્તા હોય તો તમને તમારી " આગ સંરક્ષણ સેવા " (Fire and reresuce Service) મદદરૂપ બની શકે છે. (Fire શિર્ષક હેઠળ ફોન બુકમાં જુઓ)

તમે તમારા મકાનની બાંધકામને અનુરૂપ માર્ગદર્શિકાઓ પુસ્તકોની સારી દુકાનોમાંથી અને ઈન્ટરનેટ પર

www.firesafteyguides.communities.gov.uk

ડાઉનલોડ કરવાથી મળી શકશે.

તમે સ્થાનિક HSE ઓફિસ પરથી કે તેમની વેબ સાઈટ www.hse.gov.uk. પરથી જોખમોની પ્રક્રિયા સામેની વ્યવસ્થા અને અત્યંત જ્વલનશીલ પદાર્થો કે ધડાકાભેર સળગી ઉઠે એવા પદાર્થો વિષે માહિતી પ્રાપ્ત કરી શકો છો. તમે આર્સોન પ્રીવેન્શનબ્યુરો (Arson Prevention Bureau) ને ૦૨૦ ૭૨૧૬ ૭૫૨૫. નંબર પર ફોન કરીને તમારી મિલકતને ઈરાદા પૂર્વક આગ લગાડવાના કોઈકના કૃત્યના ભયને ઘટાડવા માટે સલાહ મેળવી શકો છો.

You can get further copies of this booklet and alternative formats from :

DGLG Publication
Wetherby
West Yorkshire
LS23 7NB
Phone:0870 1226 237
Fax:0870 1226 237
Textphone: 0870 1207 405.
E-mail: odpm@twoten.press.net

Product code: 05 FRSD 03546

The Crown owns the copyright to this guide

© Copyright in the content, design and typographical arragement rests with the Crown.

Published by the Deparment for Communities and Local Goverment.

Printed in the UK on paper made up of at least 75% recyled waste.

Crystal Mark
Clarity approved by Plain English Campaign